

«ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО» У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

“PEDAGOGICAL PARTNERSHIP” IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF PRESCHOOL TEACHERS

У статті представлено результати дослідження, які отримано у рамках виконання спільного українсько-австрійського науково-дослідного проекту «Якість підготовки вихователів дошкільних закладів в Австрії та Україні: компаративний аналіз» у 2023/2024 рр. (UA 02/2023). Проаналізовано зміст навчальної дисципліни «Педагогічне партнерство», яка вивчається на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта за освітньо-професійною програмою «Дошкільна освіта». Метою дисципліни є вивчення теоретико-методичних засад педагогічного партнерства, використання різних способів комунікації у взаємодії учасників освітнього процесу (дітей, батьків, педагогів, дорослих), принципів командної взаємодії у професійній діяльності, застосування отриманих знань, умінь та навичок у практичній діяльності. Змістовий компонент лекцій і семінарських занять передбачає вивчення таких проблем: сутність педагогічного партнерства як фактору взаємодії між співучасниками освітнього процесу; соціально-педагогічне партнерство батьків та педагогів у процесі виховання дітей; технології організації просвітницької роботи з батьками; індивідуальні, групові та колективні форми педагогічного партнерства закладу дошкільної освіти із родинами вихованців; соціокультурне партнерство; співробітництво як інтеграція дошкільної освіти та додаткових освітніх послуг; педагогічне партнерство ЗДО з різними соціальними інститутами; педагогічна готовність ЗДО до педагогічного партнерства; досвід педагогічного партнерства у зарубіжних країнах. Висвітлено роль дисципліни «Педагогічне партнерство» у професійній підготовці майбутніх вихователів, формуванні професійних компетентностей. Розкрито уміння та навички, яких набувають студенти під час семінарських занять, проходження практики у ЗДО, самостійної роботи. Акцентовано увагу на застосуванні інноваційних форм і методів у роботі з різними категоріями учасників освітнього процесу.

Ключові слова: педагогічне партнерство, підготовка вихователів, заклад вищої

освіти, заклад дошкільної освіти, співпраця, комунікація.

The article presents the research results obtained within the joint Ukrainian-Austrian research project “The quality of preschool teachers’ training in Austria and Ukraine: a comparative analysis” in 2023/2024 (UA 02/2023). The content of the educational discipline “Pedagogical partnership”, which is studied at the first (bachelor’s) level of higher education, specialty 012 Preschool education under the educational and professional program “Preschool education”, has been analysed. The purpose of the discipline is to study the theoretical and methodological principles of pedagogical partnership, the use of various communication methods in the interaction of educational process participants (children, parents, teachers, adults), the principles of team interaction in professional activities, application of the acquired knowledge, abilities and skills in practical activities. The content of lectures and seminar classes includes the study of the following problems: the essence of pedagogical partnership as a factor of interaction between co-participants in the educational process; socio-pedagogical partnership of parents and teachers in the process of raising children; technologies for organizing educational work with parents; individual, group and collective forms of pedagogical partnership of the preschool with the pupils’ families; socio-cultural partnership; cooperation as an integration of preschool education and additional educational services; pedagogical partnership of preschool with various social institutes; pedagogical readiness of preschool staff for pedagogical partnership; experience of pedagogical partnership in foreign countries. The role of the discipline “Pedagogical partnership” in the professional training of preschool teachers and formation of professional competences has been highlighted. The abilities and skills acquired by students during seminar classes, internships at the preschool, and independent work have been listed. Emphasis is placed on the application of innovative forms and methods in working with different categories of educational process participants.

Key words: pedagogical partnership, teacher training, institution of higher education, institution of preschool education, cooperation, communication.

УДК 373.29(438)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.1.35>

Карпенко О.Є.,
докт. пед. наук,
професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Чепіль М.М.,
докт. пед. наук,
професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Постановка проблеми в загальному вигляді. Якість підготовки майбутніх вихователів ЗДО до професійної діяльності є актуальною проблемою сьогодення. У професійному стандарті «Вихователів закладу дошкільної освіти» визначено основну мету професійної діяльності – «організація навчання, виховання та розвитку вихованців під час здобуття ними дошкільної освіти шляхом формування ключових компетентностей відповідно до державного стандарту» [5, с. 1]. Підготовка фахівців у галузі дошкільної освіти передбачає формування у них професійних

компетентностей: прогностична, організаційна, оцінювально-аналітична, предметно-методична, здоров’зберезувальна, проєктувальна, психоемоційна, педагогічне партнерство, морально-етична, здатність до навчання впродовж життя, інформаційно-комунікаційна компетентності [9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці зосереджують увагу на різних аспектах підготовки фахівців в умовах війни, а саме: організація та психолого-педагогічні особливості адаптації освітнього процесу в ЗВО в умовах воєнного стану (Х. Дзюбинська, О. Іванашко, Т. Книш,

А. Козак, Є. Кобрусєва, Т. Рєвка, О. Удалова); вектори виховної роботи педагогічного ЗВО під час війни (Є. Бондаренко, В. Ворожбіт-Горбатюк, Т. Собченко); педагогічне партнерство у ЗДО Польщі (О. Карпенко, М. Чепіль). Теоретичне підґрунтя підготовки майбутніх вихователів ЗДО до науково-дослідної роботи обґрунтовано у публікаціях А. Богуш, І. Дичківської, Л. Зданевич, Т. Піроженко та ін. Проблеми безпеки життєдіяльності вихователів в умовах війни розкриває М. Чепіль. Змістовий компонент підготовки майбутніх вихователів до дослідницької діяльності, формування у них методологічної культури розкриває О. Мартинчук. Якість підготовки вихователів ЗДО висвітлюють К. Біницька, С. Івах, Л. Гриневич, О. Карпенко, О. Янкович та ін. У 2023 р. за результатами конкурсу для фінансування відібрано спільний українсько-австрійський науково-дослідний проєкт «Якість підготовки вихователів дошкільних закладів в Австрії та Україні: компаративний аналіз» виконують українські (О. Карпенко (керівник проєкту), М. Чепіль, О. Гнізділова) та австрійські (В. Сміт (керівник проєкту), Е.-М. Ембахер, Т. Екштайн-Мадрі) науковці (наказ МОН України №826 від 07.07.2023 р.) [7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Науковий інтерес до підготовки вихователів зріс з прийняттям професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» [5] та «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» [6], висунутими суспільством новими завданнями у галузі дошкільної освіти. Це вимагало перегляду змісту освітніх програм, введення нових дисциплін, які б сприяли формуванню професійних компетентностей. Прикладних досліджень з проблеми змісту підготовки вихователів ЗДО на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти небагато, не дивлячись на наукове зацікавлення цією проблемою та потреби практики. Проблема педагогічного партнерства у підготовці майбутніх вихователів висвітлена фрагментарно.

Мета статті – розкрити зміст навчальної дисципліни «Педагогічне партнерство» та її роль у професійній підготовці майбутніх вихователів ЗДО.

Виклад основного матеріалу. У ЗВО підготовка вихователів здійснюється відповідно до освітньо-професійної програми (ОПП) першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта». Кожен ЗВО укладає ОПП, яка має свої особливості, враховуючи регіональний компонент. Метою ОПП першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка є «підготовка фахівців до розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку в закладах системи освіти і сім'ї, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання, що

характеризуються комплексністю та невизначеністю умов із застосуванням теорії і методики дошкільної освіти» [4, с. 3].

Упродовж навчання студенти повинні оволодіти програмними (інтегральна, загальні, фахові) компетентностями, освоїти низку обов'язкових і вибірових компонентів. Серед обов'язкових компонентів – навчальна дисципліна «Педагогічне партнерство». Мета курсу полягає у вивченні теоретико-методичних засад педагогічного партнерства, використанні різних способів комунікації у співпраці (дітей, батьків, педагогів, дорослих), принципів командної взаємодії у професійній діяльності, практичному застосуванні отриманих знань, умінь та навичок.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти мають можливість засвоїти такі теми та їх змістове наповнення:

- педагогічне партнерство як фактор взаємодії між співучасниками освітнього процесу (Педагогічне партнерство як передумова якісних змін в освітньому просторі України. Основні напрями оптимізації навчального процесу. Педагогічне партнерство як система ефективної взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Форми роботи педагогічного партнерства у закладі дошкільної освіти. Розподілене лідерство);

- соціальний аспект педагогічного партнерства (Принципи соціального партнерства. Активізація спілкування дорослого і дитини. Вимоги до міжособистісних взаємин педагогів та дошкільників. Налагодження взаємодії дітей та батьків. Вивчення особливостей сімейного виховання. Подолання негативних виховних впливів сім'ї на дошкільника);

- соціально-педагогічне партнерство батьків та педагогів у процесі виховання дітей (Мета, критерії та напрями соціально-педагогічного партнерства у закладі дошкільної освіти. Основні умови успішної організації партнерства ЗДО і сім'ї. Напрями інтегрування батьків у педагогічний процес. Система взаємовідносин соціально-педагогічного партнерства на різних рівнях);

- технології організації просвітницької роботи з батьками (Моделі виховного процесу для батьків та їхня порівняльна характеристика. Показники готовності батьків до партнерської взаємодії. Зміст та напрями побудови ефективного партнерства ЗДО та сім'ї. Педагогічна культура батьків. Підготовка дітей до школи. Батьківський авторитет. Культура спілкування батьків і дітей. Попередження і розв'язання конфліктів з дітьми. Технології педагогізації батьківських знань. Технології проведення «майстер-класів». Метод проєктів у роботі з батьками. Технології консультування (інструктаж, тренінги, практикуми). Технології медіації);

- індивідуальні та групові форми педагогічного партнерства ЗДО із родинами вихованців

(Педагогічні умови успішної організації партнерства ЗДО та сім'ї. Формальне й неформальне спілкування. Організація індивідуальних форм роботи з сім'ями (бесід, консультацій). Індивідуальні зустрічі з батьками. Відвідування сімей вихованців. Групові форми роботи та доцільність їх використання);

– колективні форми педагогічного партнерства ЗДО із родинами вихованців (Залучення батьків до освітнього процесу. Дні відкритих дверей. Сімейні педради. Семінари-практикуми. Вечори запитань і відповідей. Батьківські (родинні) збори. Школа молодих батьків. Планування й облік колективних форм роботи);

– соціокультурне партнерство (Особливості та види соціокультурного партнерства. Формальне та неформальне партнерство. Соціокультурне партнерство в організації культури, освіти. Роль засобів масової інформації, громадських організацій, муніципальних органів влади, комерційних структур в налагодженні педагогічного партнерства. Багатофункціональність діяльності дитячих видів театру, видавництва, закладів мистецтва у педагогічному партнерстві);

– співробітництво як інтеграція дошкільної освіти та додаткових освітніх послуг (Види та типи сучасних ЗДО: комунальні, відомчі, приватні. Види освітніх додаткових послуг у ЗДО. Фактори впливу на розвиток дітей);

– педагогічне партнерство ЗДО з різними соціальними інститутами (Види та функції соціальних інститутів. Принципи командної взаємодії. Налагодження співпраці ЗДО із сім'єю. Об'єднання виховних зусиль різних соціальних інститутів);

– педагогічна готовність ЗДО до педагогічного партнерства (Зміст і структура педагогічної готовності керівників ЗДО до управління як комплекс мотивів, знань, умінь та навичок. Особливості педагогічної взаємодії вихователів з представниками різних соціальних інститутів. Особливості педагогічної готовності керівників ЗДО до педагогічного партнерства. Механізм соціально-педагогічного партнерства);

– досвід педагогічного партнерства у зарубіжних країнах (Сучасні моделі освітніх систем. Особливості функціонування американської партнерської моделі. Сутність французької партнерської моделі. Особливості англійської моделі партнерства. Сутність та особливості німецької партнерської моделі. Основні партнерської моделі дошкільного виховання (Бельгія, Швейцарія, Італія). Скандинавська модель партнерства (Фінляндія, Швеція). Англосаксонська партнерська модель (США, Канада). Педагогічне партнерство у ЗДО Польщі [1]).

Умови війни можуть змінювати змістовий компонент навчальної дисципліни, соціальний контекст окремих тем. Робота з батьками відіграє

важливу роль у підтримці дітей та забезпеченні сприятливого середовища для їх розвитку [2]. Змінені умови можуть вимагати адаптації змісту до ситуації війни [3]. Можливо деякі елементи програми потрібно переглянути або акцентувати на формуванню навичок виживання та безпеки, враховуючи регіон, в якому знаходиться ЗВО [8].

Вивчення дисципліни сприяє формуванню у майбутніх вихователів здатності до ефективної співпраці та комунікації в професійній діяльності, здатності залучати учасників освітнього процесу на засадах партнерства та взаємної відповідальності, а також здатності до командної взаємодії. Студенти мають засвоїти такі знання: основи теорії соціальної комунікації, професійного спілкування; види педагогічного партнерства у роботі ЗДО; принципи та завдання педагогічного партнерства; форми співпраці ЗДО з батьками; особливості та роль соціальної взаємодії ЗДО з фізичними або юридичними особами; основи науково-методичного та психолого-педагогічного супроводу навчання та підвищення компетентності батьків; основні вимоги та правила організації педагогічного партнерства ЗДО і сім'ї; умови та форми реалізації соціально-педагогічного партнерства на різних рівнях; принципи командної взаємодії у професійній діяльності.

Самостійна робота студентів з навчальної дисципліни включає опрацювання теоретичного матеріалу; виконання індивідуальних завдань; підготовку до контрольної роботи, співбесіди з лектором та підготовку до семестрового екзамену.

Під час вивчення дисципліни «Педагогічне партнерство» студенти набувають умінь та навички:

– визначати та застосовувати різні способи комунікації відповідно до конкретних завдань, особливостей розвитку та вікових особливостей аудиторії;

– надавати консультативну та інформаційну підтримку батькам щодо навчання, розвитку та виховання дітей;

– використовувати різні види педагогічного партнерства у роботі ЗДО;

– здійснювати диференційований та індивідуальний підхід до усіх партнерів;

– дотримуватися визначених норм та враховувати потреби кожної із сторін у педагогічному партнерстві;

– опрацьовувати наукову та методичну літературу з педагогічного партнерства, інноваційної діяльності ЗДО;

– підбирати і використовувати дієвий педагогічний інструментарій педагогічного просвітництва;

– реалізовувати партнерську взаємодію на принципах рівності, добровільності у процесі спільної діяльності.

– використовувати у професійній діяльності передовий вітчизняний і зарубіжний досвід

педагогічного партнерства, різноманітні методи і форми співпраці з батьками для забезпечення єдності вимог щодо виховання дітей у ЗДО;

- забезпечувати умови педагогічного спілкування та обміну досвідом серед батьків, педагогів;
- забезпечувати ефективність організації індивідуальної та групової взаємодії;
- прогнозувати результативність педагогічного партнерства у ЗДО;
- застосовувати інноваційні технології та передовий досвід у соціально-педагогічному партнерстві, у роботі з родинами вихованців.

Одержані знання та уміння сприятимуть налагодженню суб'єкт-суб'єктної взаємодії, застосуванню різних способів комунікації, міжособистісного педагогічного спілкування з дітьми та соціально зорієнтованого спілкування з батьками, інноваційних форм і методів в освітньому процесі ЗДО, реалізації принципів командної взаємодії у професійній діяльності. Студенти мають створити сприятливе середовище для всебічного розвитку дитини, де вона може вільно досліджувати світ, вчитися і зростати, засвоюючи основи знань та цінностей, забезпечити її фізичне, емоційне, інтелектуальне, соціальне та моральне зростання.

Формування професійної компетентності педагогічного партнерства, зокрема здатності залучати усіх зацікавлених осіб на засадах партнерства та взаємної відповідальності, передбачає співпрацю з батьками на цих засадах, визначає, враховує запити та очікування учасників освітнього процесу, залучає їх до участі у ньому, до надання консультативної та інформаційної підтримки батьків [5, с. 24].

Висновок. Навчальна дисципліна «Педагогічне партнерство» займає вагомe місце у підготовці вихователів ЗДО. Її змістове наповнення та засвоєння сприятиме розвитку професійних компетентностей майбутніх вихователів ЗДО, формуванню у них умінь визначати ефективні способи комунікації відповідно до визначених завдань, застосовувати інноваційні форми і методи у роботі з різними категоріями учасників освітнього процесу. У процесі різних видів навчальної діяльності (лекцій, семінарських занять, самостійної роботи, проходження виробничої практики) студенти

мають змогу засвоїти теоретико-методичні засади педагогічного партнерства, здобути знання, уміння і навички застосовувати у професійній діяльності. Важливо розуміти, що кожна ситуація є унікальною, і підходи до підготовки вихователів ЗДО в умовах війни можуть відрізнятися в залежності від конкретного конфлікту, ресурсів та можливостей.

Подальших наукових студій потребує вивчення особливостей організації командної взаємодії у ЗДО, використання різних форм, засобів і стратегій комунікації.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Карпенко О., Чепіль М. Педагогічне партнерство у закладах дошкільної освіти Польщі. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 31. С. 151–154.
2. Ковтун О. Єдиний освітній простір для педагогів, батьків та їхніх дітей. *Практика управління дошкільним закладом*. 2014. № 4. С. 7–15.
3. Кравченко О. Соціально-виховна робота зі студентською молоддю в умовах дистанційного навчання, зумовленого воєнним станом. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2022. № 2. С. 99–108.
4. Освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта». <https://dspe.edu.ua/infopackstud/fakultet-istoriyi-pedagogiky-ta-psychologiyi-2023-rik/>
5. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти»: затверджений наказом МОН України №755-21 від 19.10.2021 р. 27 с. <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>
6. Професійний стандарт «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти»: затверджений наказом МОН України №620-21 від 28.09.2021 р. 24 с. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/profesijnij-standart-kerivnik-direktor-zakladu-doshkilnoyi-osviti>
7. Спільний українсько-австрійський науково-дослідний проєкт. URL: <https://dspe.edu.ua/news/spilnyj-ukrayinsko-avstrijskyj-naukovo-doslidnyj-proyekt/>
8. Чепіль М. Безпека життєдіяльності вихователів закладів дошкільної освіти: виклики сьогодення. *Людознавчі студії*. Серія «Педагогіка». 2022. Вип. 14(46). С. 56–62.
9. Chepil M. Professional Competence of Preschool Teachers in the Works of Ukrainian Scholars. *Annales*. 2021. № 34(1). P. 25–34.